

ŽURNALISTŲ ETIKOS INSPEKTORIUS

SPRENDIMAS

DĖL TELEVIZIJOS LAIDOJE „TEISĖ ŽINOTI“ (LTV, 2009-01-21) PASKELBTOS INFORMACIJOS

2009 m. rugpjūčio 19 d. Nr. SPR-50

Vilnius

Š.m. gegužės 25 d. žurnalistų etikos inspektorius gavo pareiškėjo MTG BROADCASTING AB įgalioto atstovo UAB „TELE-3“ generalinės direktorės Lauros Blaževičiūtės skundą dėl televizijos laidoje „Teisė žinoti“ (LTV, 2009-01-21) paskelbtos informacijos. Pareiškėjas skunde nurodė, kad laidos dalyvio Rimvydo Valatkos pasakytas teiginys „Koks ten tas koncernas MTG yra aiškiai korumpuotas koncernas, susipynęs su dabartinės valdžios veikėjais <...>“ neparemtas jokiais faktiniais įrodymais, neatitinka tiesos ir objektyvumo kriterijų, todėl akivaizdžiai bei tendencingai žemina, menkina pareiškėjo dalykinę reputaciją. Pareiškėjo nuomone, laidoje nebuvo laikytasi pagrindinių visuomenės informavimo principų, tokių kaip žinios ir nuomonės atribojimo, nuomonių įvairovės bei atsakymo teisės užtikrinimo. Pareiškėjas prašo: 1) nustatyti televizijos laidoje „Teisė žinoti“ (LTV, 2009-01-21) paskelbta informacija padarytus Visuomenės informavimo įstatymo, Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso ir kitų teisės aktų pažeidimus bei dėl jų įspėti už pažeidimų padarymą atsakingus asmenis; 2) pareikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ nustatyta tvarka suteiktų atsakymo teisę į paskelbtus tikrovės neatitinkančius ir dalykinę reputaciją žeminančius teiginius; 3) pareikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ nustatyta tvarka paneigtų paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją, žeminančią pareiškėjo dalykinę reputaciją.

Atsižvelgdamas į pareiškėjo MTG BROADCASTING AB įgalioto atstovo UAB „TELE-3“ generalinės direktorės L. Blaževičiūtės skundo dalyką ir pagrindą bei Visuomenės informavimo įstatymo 46 straipsnio 4 dalies 2 punkte įtvirtintus Žurnalistų ir leidėjų etikos komisijos įgaliojimus, žurnalistų etikos inspektorius persiuntė pareiškėjo skundą dalyje dėl galimų Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso pažeidimų komisijai nagrinėti pagal kompetenciją. Žurnalistų etikos inspektorius pareiškėjo skundą išnagrinėjo Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu.

Tirdamas pareiškėjo skundą, žurnalistų etikos inspektorius raštu kreipėsi į VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ generalinį direktorių Audrių Siaurusevičių, prašydamas paaiškinti ginčo objektu esančiame teiginyje „Koks ten tas koncernas MTG yra aiškiai korumpuotas koncernas, susipynęs su dabartinės valdžios veikėjais <...>“ paskelbtos informacijos atitikimą tikrovei įrodančias aplinkybes bei pateikti transliuotojo poziciją dėl susidariusios situacijos. VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ paaiškinimai buvo gauti.

VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ generalinis direktorius A. Siaurusevičius paaiškino, kad vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo 54 straipsniu, viešosios informacijos rengėjas ir (ar) viešosios informacijos skleidėjas neatsako už tikrovės neatitinkančios informacijos paskelbimą, jeigu jis nurodė informacijos šaltinį, o ji buvo paskelbta tiesioginių radijo ar televizijos laidų dalyvių, nepavaldžių viešosios informacijos rengėjui.

A. Siaurusevičius nurodė, kad informacija „Koks ten tas koncernas MTG yra aiškiai korumpuotas koncernas, susipynęs su dabartinės valdžios veikėjais <...>“ 2009-01-21 televizijos laidoje „Teisė žinoti“ buvo paskelbta tiesioginio šios televizijos laidos dalyvio R. Valatkos, kuris nėra pavaldus viešosios informacijos rengėjui. Pasak A. Siaurusevičiaus, plačiąja prasme šios laidos rengėjas yra VŠĮ „Lietuvos

nacionalinis radijas ir televizija", siaurąja – laidos „Teisė žinoti“ kūrybinė grupė: scenarijaus autoriai ir laidos vedėjai R. Miliūtė ir A. Matonis, operatoriai, garso režisieriai ir t.t.

A. Siaurusevičius paaiškino, kad R. Valatka yra VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ aukščiausiojo valdžios organo – LRT Tarybos narys. Nacionalinio transliuotojo vadovas pažymėjo, kad Tarybos nariai nėra pavaldūs viešosios įstaigos administracijai, – atvirkščiai – visi LRT darbuotojai privalo vykdyti LRT Tarybos nutarimus.

Esant šioms aplinkybėms, anot A. Siaurusevičiaus, atleidžiančioms viešosios informacijos rengėją VŠĮ „Lietuvos nacionalinį radiją ir televiziją“ nuo atsakomybės už informacijos „Koks ten tas koncernas MTG yra aiškiai korumpuotas koncernas, susipynęs su dabartinės valdžios veikėjais <...>“ paskelbimą, nacionalinio transliuotojo vadovas pasiūlė dėl paaiškinimo apie šios informacijos paskelbimo aplinkybes kreiptis tiesiogiai į informaciją paskelbusį asmenį R. Valatką.

Tirdamas pareiškėjo skundą, žurnalistų etikos inspektorius raštu kreipėsi į R. Valatką, prašydamas išdėstyti savo poziciją dėl ginčo objektu esančio teiginio atitikimo tikrovei. Per protingą terminą jokių paaiškinimų iš R. Valatkos negauta.

Žurnalistų etikos inspektorius pažymi, kad asmens garbė ir orumas (dalykinė reputacija) yra ginami, kai nustatoma šių faktinių aplinkybių visuma: 1) žinių paskleidimo faktas; 2) faktas, jog paskleistos žinios yra apie pareiškėją; 3) faktas, jog paskleistos žinios žemina asmens garbę ir orumą (juridinio asmens atveju – dalykinę reputaciją); 4) faktas, jog paskleistos žinios neatitinka tikrovės. Pažymėtina, kad žeminančia žmogaus garbę ir orumą (juridinio asmens dalykinę reputaciją) žinia laikoma tikrovės neatitinkanti, diskredituojanti asmenį informacija, kurioje teigiama apie asmens padarytą teisės, moralės ar paprotinių normų pažeidimą, negarbingą poelgį, netinkamą elgesį buityje, šeimoje, viešajame gyvenime, nesąžiningą visuomeninę, komercinę veiklą ir pan.

Kiekvienu atveju yra būtina atriboti žinių nuo nuomonės, nes asmens teisės yra ginamos, kai apie asmenį yra paskleidžiamos jo garbę ir orumą, dalykinę reputaciją žeminančios ir tikrovės neatitinkančios žinios. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 33 dalyje nustatyta, kad nuomonė – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas požiūris, nusimanymas, nuovoka, supratimas, mintys arba komentarai apie bendro pobūdžio idėjas, faktų ir duomenų, reiškinių ar įvykių vertinimai, išvados ar pastabos apie žinias, susijusias su tikrais įvykiais. Visuomenės informavimo įstatymo 2 straipsnio 69 dalis nustato, jog žinia – tai visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas faktas ar tikri (teisingi) duomenys.

Išnagrinėjęs pareiškėjo skundą Visuomenės informavimo įstatymo nuostatų laikymosi požiūriu, žurnalistų etikos inspektorius

n u s t a t ė :

ginčo objektu esantis teiginys buvo paskelbtas tiesioginės televizijos laidos metu. Šioje laidoje dalyvavęs ir ginčo teiginį paskelbęs R. Valatka yra Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos Tarybos – aukščiausiosios valdymo institucijos – narys. Iš to seka, kad R. Valatka yra nepavaldus viešosios informacijos rengėjui – VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“, todėl remiantis Visuomenės informavimo įstatymo 54 straipsnio 1 dalies 4 punktu, viešosios informacijos rengėjui nekyla civilinė atsakomybė už laidos dalyvio paskelbtą tikrovės neatitinkančią informaciją. Minėtas Visuomenės informavimo įstatymo 54 straipsnis reglamentuoja atsakomybės subjekto klausimą tik sprendžiant dėl turtinės ar neturtinės žalos atlyginimo, bet ne dėl kitų pažeistų asmens teisių gynimo būdų, pvz. paneigimo ar atsakymo teisės užtikrinimo. Todėl viešosios informacijos rengėjo – VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir

televizija" argumentas, jog remiantis minėta teisės norma atsakomybė jam už laidos dalyvių paskelbtą informaciją neiškyta, yra pagrįstas tik ta apimti, jog jam nekyla civilinė atsakomybė, t.y. turtinė prievolė – žalos atlyginimas pinigine forma. Tačiau kai yra pareiškiamas reikalavimas dėl žinių, neatitinkančių tikrovės ir žeminančių asmens garbę ir orumą ar dalykinę reputaciją, paneigimo ar atsakymo teisės užtikrinimo, tai nepaisant to, jog tokias žinias paskelbė viešosios informacijos rengėjui nepavaldūs tiesioginės laidos dalyviai, atsakomybės subjektu yra pats viešosios informacijos rengėjas, nes būtent jis kontroliuoja kanalą, kuris buvo panaudotas kaip tų žinių paskleidimo priemonė. Dėl šios priežasties Visuomenės informavimo įstatymo 44 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad visuomenės informavimo priemonė privalo paskelbti atsakymą (t.y. informacijos paneigimą), neatsižvelgdama į tai, ar per ją paskleisti duomenys buvo paskleisti pačios visuomenės informavimo priemonės vardu, ar kito asmens vardu.

Laidos dalyvio R. Valatkos teiginys „Koks ten tas koncernas MTG yra aiškiai korumpuotas koncernas, susipynęs su dabartinės valdžios veikėjais <...>“ vertinamas kaip žinia, nes tai, ar asmuo yra korumpuotas, yra konstatuojamojo pobūdžio duomenys, todėl gali būti patikrinti tiesos požiūriu ir vertinami kaip faktai. Žiniai yra taikomas tiesos kriterijus, nes faktų ir duomenų egzistavimą galima nustatyti įrodymais. Įrodyti, jog paskleista žinia atitinka tikrovę, privalo ją paskleidęs asmuo. Visais atvejais svarbus tikrasis paskelbtų žinių santykis su tikrovės reiškiniiais. Paskelbęs žinią apie pareiškėją, kaip korumpuotą koncerną, laidos dalyvis R. Valatka jokių šių faktinę aplinkybę pagrindžiančių įrodymų nepateikė. Kadangi R. Valatka neįrodė, jog MTG yra korumpuotas koncernas, todėl vadovaujantis paskleistų duomenų neatitikimo tikrovei, kol juos paskleidęs asmuo neįrodo priešingai, prezumpcija, pripažįstama, jog jo paskleista žinia apie pareiškėją neatitinka tikrovės.

R. Valatkos paskleistos žinios žeminantis pobūdis akivaizdus, nes pareiškėjui priskiriama tokia konkreti savybė kaip korumpuotumas, kuri nepriimtina teisės ir geros moralės požiūriu, o baudžiamųjų įstatymų traktuojama kaip neteisėta korupcinio pobūdžio veika. Todėl darytina išvada, kad paskleidžiant asmens elgesio nepriimtinumą parodančią informaciją, jis yra diskredituojamas visuomenės akyse ir tokio pobūdžio žinios žemina jo garbę ir orumą, gerą vardą visuomenėje (šiuo konkrečiu atveju kenkia pareiškėjo dalykinei reputacijai ir teisėtam interesui, kad viešoji nuomonė apie jį būtų formuojama tikrųjų jo veiksmų pagrindu). Įvertinus laidoje apie pareiškėją paskelbtos informacijos pobūdį, nagrinėjamu atveju pripažintina, kad R. Valatka piktnaudžiavo savo teise viešai skleisti informaciją ir peržengė pareiškėjo kritikos ribas.

Pareiškėjas skunde atkreipė dėmesį į tai, kad viešosios informacijos rengėjų pareiga informuoti visuomenę neapsiriboja vien surinktos, kitų asmenų (informacijos šaltinių) pateiktos informacijos paskelbimu, bet taip pat apima ir tokios informacijos kritišką įvertinimą, susilaikymą nuo nepagrįstų, nepatikrintų, faktais neparemtų kaltinimų skleidimo. Nagrinėjamu atveju žurnalistų etikos inspektorius pabrėžia, kad tiesioginės televizijos laidos pasižymi tam tikra specifika, kadangi jos nėra iš anksto įrašytos, o yra perduodamos jų tiesioginio vyksmo metu. Kai laida transliuojama tiesiogiai, viešosios informacijos rengėjui techniškai neįmanoma iš anksto kontroliuoti laidos dalyvių kalbų turinį ir laikytis pareigų kritiškai vertinti skleidžiamą informaciją, atidžiai ir rūpestingai tikrinti faktus, remtis keliais šaltiniais. Dėl šios priežasties viešosios informacijos rengėjas – VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ nelaikomas pažeidęs Visuomenės informavimo įstatyme jam nustatytų pareigų bei reikalavimų, nes tikrovės neatitinkančias žinias, žeminančias pareiškėjo dalykinę reputaciją tiesioginėje laidoje paskelbė jo dalyvis R. Valatka. Vadovaujantis Visuomenės informavimo įstatymo 54 straipsnio 2 dalies nuostatomis, šiuo atveju už tikrovės neatitinkančios informacijos paskelbimą atsakingas pirminis informacijos šaltinis, t.y. R. Valatka. Pareiškėjo skundo kontekste pažymėtina, kad skundžiamos televizijos laidos dalyvio R. Valatkos atžvilgiu žurnalistų etikos inspektoriaus įgaliojimų taikymas pagal galiojantį teisinį reguliavimą yra negalimas.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad tiesioginės televizijos laidos dalyviams paskelbus tikrovės neatitinkančias žinias, viešosios informacijos rengėjas atleidžiamas nuo moralinės ar materialinės žalos atlyginimo, tačiau neatleidžiamas nuo pareigos paskelbti asmens garbę ir orumą žeminančių ir tikrovės neatitinkančių žinių paneigimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 1999-10-18 nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-647/1999).

Visuomenės informavimo įstatymo 15 straipsnyje įtvirtinta, jog kiekvienas fizinis asmuo, kurio garbę ir orumą žemina visuomenės informavimo priemonėje paskelbta tikrovės neatitinkanti, netikslė ar šališka informacija apie jį, taip pat kiekvienas juridinis asmuo, kurio dalykinei reputacijai ar kitiems teisėtiems interesams pakenkė tikrovės neatitinkanti, netikslė ar šališka informacija, turi teisę atsakyti, paneigdamas tikrovės neatitinkančią informaciją ar patikslindamas paskelbtą informaciją, arba pareikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas ir (ar) skleidėjas šio įstatymo 44 straipsnyje nustatyta tvarka paneigtų tikrovės neatitinkančią informaciją.

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2008-09-23 nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-3-394/2008 išaiškino, kad visuomenės informavimo priemonė, paskelbusi tikrovės neatitinkančią, netikslią ar šališką informaciją apie asmenį, kuri žemina asmens garbę ir orumą, privalo šią žinią paneigti (Visuomenės informavimo įstatymo 15, 44 straipsniai).

Remdamasis aukščiau išdėstytais motyvais ir vadovaudamasis Visuomenės informavimo įstatymo 50 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 3 dalies (ją atitinka laidos paskelbimo metu galiojusios 2006-07-11 įstatymo redakcijos (Žin. 2006, Nr. 82-3254) 2 dalis) 2 punktu žurnalistų etikos inspektorius

nusprendė:

1. Reikalauti, kad viešosios informacijos rengėjas – VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ – nustatyta tvarka paneigtų paskelbtą tikrovės neatitinkančią ir pareiškėjo dalykinei reputacijai, teisėtiems interesams kenkiančią informaciją arba sudarytų pareiškėjui galimybę pačiam atsakyti ir paneigti tokią informaciją.

2. Išsiųsti sprendimo kopiją pareiškėjo MTG BROADCASTING AB įgalioto atstovo UAB „TELE-3“ generalinei direktorei L. Blaževičiūtei ir viešosios informacijos rengėjo VŠĮ „Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija“ generaliniam direktoriui A. Siaurusevičiui.

Žurnalistų etikos inspektoriaus sprendimai gali būti skundžiami teismui per 30 dienų nuo jų paskelbimo (gavimo) dienos.

Žurnalistų etikos inspektorius
Gudaitis

Romas

